

Дело C-230/24

**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване в Съда:**

26 март 2024 г.

Запитваща юрисдикция:

Juzgado de Primera Instancia n.º 8 de A Coruña (Испания)

Дата на акта за преюдициално запитване:

12 март 2024 г.

Ищец:

MF

Ответник:

Banco Santander, S. A.

Предмет на главното производство

Потребителски иск, с който се иска връщане на недължимо платени суми към банка в резултат на неравноправна клауза.

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Преюдициално запитване — Защита на потребителите — Директива 93/13/ЕИО — Членове 6 и 7 — Потребителски договори — Неравноправни клаузи — Клауза, с която всички разноси по учредяване на ипотеката се възлагат на кредитополучателя — Последици от обявяването на подобна клауза за нищожна — Принцип на равностойност — Възможност за признаване на давността за неприложима към иска за установяване на недействителност и едновременно с това за определяне на срок за предявяване на иск за връщане на недължимо платените суми по силата на обявената за недействителна клауза

Преюдициалният въпрос

Допускат ли Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април [относно неравноправните клаузи в потребителските договори] и принципът на равностойност разграничаване на недействителността поради неравноправност и реституционните последици, като за исковете за установяване на недействителност няма давност и едновременно с това се прилага давностен срок за реституционните искове, при условие че испанското национално право и съдебна практика не съдържат правило в този смисъл, приложимо към други видове правоотношения?

Посочени разпоредби от правото на Съюза

Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273)

Член 3, параграф 1: „В случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, се счита за неравноправна, когато въпреки изискването за добросъвестност, тя създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора“.

Член 4, параграф 1: „Без да се засяга член 7, преценката за неравноправност на дадена клауза се извършва, като се отчита характера на стоките или услугите, за които е сключен договърът, и се вземат предвид всички обстоятелства, довели до сключването му, към момента на самото сключване, както и всички останали клаузи в договора, или такива, съдържащи се в друг договор, от който той произтича“.

Член 6, параграф 1: „**Държавите членки** определят изискването, включените неравноправни клаузи в договори между **потребители** и продавачи или доставчици да не са обвързващи за потребителя, при условията на тяхното национално право [...]“.

Член 7, параграф 1: „**Държавите членки** осигуряват, че в интерес на потребителите и конкурентите, съще[с]твуват подходящи и ефективни мерки за предотвратяване на употребата на неравноправни клаузи в договори, сключени между потребители и продавачи или доставчици“.

Решения на Съда, посочени в мотивите за отправяне на преюдициалното запитване.

Посочени разпоредби от националното право

A) *Относно недействителността на неравноправните клаузи*

Член 82 от преработения текст на Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (Общ закон за защита на потребителите и ползвателите и други допълващи закони; наричан по-нататък „**TRLGDCU**“), одобрен с Real **Decreto Legislativo** 1/2007 (Кралски законодателен декрет 1/2007) от 16 ноември 2007 г., предвижда:

„1. Неравноправни са клаузите, които не са индивидуално договорени, и практиките, за които не е изразено изрично съгласие, когато въпреки изискването за добросъвестност създават в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора.

[...]

3. Преценката за неравноправност на дадена клауза се извършва, като се отчита характерът на стоките или услугите, за които е сключен договорът, и се вземат предвид всички обстоятелства, довели до сключването му, както и всички останали клаузи в договора, или такива, съдържащи се в друг договор, от който той произтича.

4. Независимо от предвиденото в предходните алинеи, във всички случаи се считат за неравноправни клаузите, които съгласно членове 85—90 включително:

- a) обвързват договора с волята на продавача или доставчика,
- b) ограничават правата на потребителя и ползвателя,
- c) определят, че няма договорна реципрочност,
- d) изискват от потребителя и ползвателя несъразмерни гаранции или неправилно им възлагат доказателствената тежест,
- e) са непропорционални по отношение на сключването и изпълнението на договора, или
- f) противоречат на правилата за конкуренция и на приложимото право“.

Член 83 от **TRLGDCU** предвижда:

„Неравноправните клаузи са нищожни и се считат за неписани. [...].

Съгласно член 6, параграф 3 от испанския **Código Civil** (Граждански кодекс):

„Нищожни са действията, които противоречат на императивни или забраняващи норми, освен ако последните не предвиждат други последици при нарушаването им“.

Член 1303 от испанския **Código Civil** предвижда:

„При обявяване на договора за недействителен всяка от страните е длъжна да върне на другата получените по този договор вещи заедно с плодовете или други доходи от тях и платената цена заедно с лихвите, [...]“.

Тази разпоредба и свързаните с нея разпоредби уреждат унищожаемостта или относителната нищожност, чието прилагане за целите на връщането на насрещните престации, обаче, съдебната практика разпростира спрямо абсолютната и пълна нищожност на договор или на договорна клауза.

Б) Относно давностния срок за предявяване на искиве

Съгласно член 1964, параграф 2 от испанския **Código Civil**, в редакцията в сила към датата на сключване на договора:

„Исковете, основани на ипотечни права, се погасяват с изтичането на двадесетгодишна давност, а облигационните искиве, за които не е предвиден специален давностен срок, се погасяват с изтичането на петнадесетгодишна давност“.

Член 1964, параграф 2 от **Código Civil**, в редакцията след изменението с **Ley 42/2015 (Закон 42/2015)** от 5 октомври 2015 г., предвижда:

„Облигационните искиве, за които не е предвиден специален давностен срок, се погасяват с изтичането на петгодишна давност от деня, в който вземането е станало изискуемо [...]“.

Пета преходна разпоредба от Закон 42/2015 предвижда:

„Давностни срокове, приложими спрямо заварени правоотношения.

За облигационни искиве, вземанията по които са възникнали преди влизане в сила на този закон и за които не е предвиден специален давностен срок, се прилага предвиденото в член 1939 от **Código Civil**“.

Член 1939 от **Código Civil** предвижда:

„Давностният срок, започнал да тече преди обнародването на този кодекс, се урежда от разпоредбите, действащи преди влизането му в сила; ако, обаче, към датата на влизане в сила на този кодекс предвиденият в него давностен

срок е изтекъл изцяло, последиците от давността настъпват дори посочените предходни разпоредби да са предвиждали по-дълъг период от време“.

Решения на Tribunal Supremo (Върховен съд, Испания), на които се прави позоваване в мотивите за отпращане на преюдициалното запитване, и цитирани в тях разпоредби.

Кратко представяне на фактите и на главното производство

- 1 На 19 януари 2009 г. ищцата, която има качеството на потребител, сключва с Banco Santander, S. A. договор за кредит, клауза пета от който е формулирана по следния начин:

„Разходи и задължения, които се поемат от кредитополучателя.

5.1. Кредитополучателят поема следните разходи:

5.1.1. Подготвителните разходи по сделката: разходите, посочени в настоящата точка се поемат от заявителя, дори ако договорът за кредит не бъде сключен.

* Разходите за оценка на недвижимия имот.

* Разходите за проверка на отбелязванията в регистъра.

5.1.2. Разходите и данъците, възникнали в резултат на настоящия договор, за вписване на същия в Имотния регистър и за издаване на първи екземпляр за банката, както и разходите, възникнали в резултат на изменение или прекратяване на договора и когато е приложимо — разходите и данъците за вписване в Имотния регистър на строителните работи и съоръжения, съгласно клауза ВТОРА [...]“.

- 2 На 27 февруари 2023 г. ищцата предявява иск пред запитващата юрисдикция, с който иска пета клауза да бъде обявена за абсолютно недействителна и съответно да ѝ бъде върната стойността на половината от разходите, платени за нотариални такси, както и пълната стойност на платените такси за вписване в имотния регистър, заедно с дължимата върху тези суми законна лихва.

Основни доводи на страните в главното производство

- 3 Банката твърди, че съгласно член 1964, параграф 2 от Código Civil и преходния режим, установен със Закон 42/2015, искът за връщане на поисканите от ищцата суми е погасен по давност.

Кратко изложение на мотивите за преюдициалното запитване

- 4 Запитващата юрисдикция изпитва съмнения дали при условие че искът за обявяване на дадена клауза за недействителна поради неравноправност не се погасява по давност, правото на Съюза допуска искът за връщане на недължимо платените суми по силата на тази клауза да бъде обвързан с давностен срок. По-конкретно, запитващата юрисдикция твърди, че подобно разграничаване или разлика в режима противоречи на принципа на равностойност.

Предварителни бележки: коментар на решение на Съда от 16 юли 2020 г., Саихабанс (C-224/19)

- 5 Запитващата юрисдикция се фокусира върху анализа на тринадесетия преюдициален въпрос относно ограничаването на последиците от нищожността на неравноправната клауза чрез определяне на давностен срок, в който се пита дали член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална съдебна практика, която предвижда, че предявяването на иск относно реституционните последици от обявяването на неравноправна договорна клауза за нищожна е обвързано с давностен срок, макар съгласно националното законодателство искът за установяване на нищожност на неравноправна договорна клауза да не се погасява по давност.
- 6 Съгласно точка 81 от това решение, гарантираната от Директива 93/13 защита на потребителите не допуска вътрешна правна уредба, която забранява на националния съд да установява неравноправност на клауза, съдържаща се в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител след изтичането на определен преклузивен срок (решение от 21 ноември 2002 г., Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, т. 38). Според запитващата юрисдикция, Съдът е постановил, че Директива 93/13 не допуска установяването на неравноправност на дадена клауза да бъде обвързано с давностен срок. Запитващата юрисдикция счита, че този подход е възприет и в испанската правна уредба и съдебна практика, съгласно които **недействителността абсолютна**, изначална или по право, поради противоречие с императивните правила поначало **не е обвързана с давностен срок**. С оглед на изложеното, въпросът, който се поставя, е дали при липсата на давностен срок за установяване на нищожност поради неравноправност, същото важи и за реституционните последици, произтичащи от тази нищожност, или по-конкретно, дали национална правна уредба или съдебна практика, която обвързва тези последици с давностен срок, е съвместима с Директива 93/13.
- 7 При все това, в точка 82 от посоченото решение по отношение на този критерий са внесени уточнения, като е прието, че Съдът вече е признал, че **защитата на потребителя не е абсолютна** (решение от 21 декември 2016 г., Gutiérrez Naranjo и др., C-154/15, C-307/15 и C-308/15, EU:C:2016:980, т. 68)

и, че **определянето на разумни преклузивни срокове** в интерес на правната сигурност е **съвместимо** с правото на Съюза (решения от 6 октомври 2009 г., *Asturcom Telecomunicaciones*, C-40/08, EU:C:2009:615, т. 41 и от 21 декември 2016 г., *Gutiérrez Naranjo* и др., C-154/15, C-307/15 и C-308/15, EU:C:2016:980, т. 69). В коментара на тази точка запитващата юрисдикция посочва, че Съдът установява евентуално разграничение между пълната нищожност на съответната клауза и нейните последици.

- 8 В точка 83 от същото решение се уточнява, че редът и условията за прилагане на защитата на потребителите, предвидена в член 6, параграф 1 и в член 7, параграф 1 от Директива 93/13, се уреждат във вътрешния правен ред на държавите членки по силата на принципа за **процесуалната им автономия**. Редът и условията обаче не трябва да са по-неблагоприятни от тези, които уреждат подобни вътрешни положения (**принцип на равностойност**), нито да са определени така, че да правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от общностния правов ред (**принцип на ефективност**) (в този смисъл вж. по-специално решение от 26 октомври 2006 г., *Mostaza Claro*, C-168/05, EU:C:2006:675, т. 24 и цитираната съдебна практика). Като коментар към тази точка запитващата юрисдикция отбелязва, че макар от гледна точка на националното право правилата относно давностните или преклузивните срокове да не са процесуални в тесен смисъл, а материалноправни, същите могат да бъдат включени в обхвата на процесуалната автономия, тъй като представляват форма на изпълнение или транспониране на правила на Европейския съюз от страна на държавата членка.
- 9 Съгласно постановеното от Съда в точка 84 от разглежданото решение, от това следва, че правото на Съюза допуска национална правна уредба, която, макар да предвижда, че **не се погасява по давност искът за установяване на нищожност** на неравнопоставена клауза, съдържаща се в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, **обвързва с давностен срок иска относно реституционните последици** от това установяване, при условие че са спазени принципите на равностойност и ефективност. В тази връзка запитващата юрисдикция посочва, че е възможно даден иск за установяване на нищожност да бъде уважен, тъй като не е обвързан с давностен срок, а последиците от тази нищожност да бъдат ограничени в резултат на преклузивен срок, като изразява становище, че подобен резултат изглежда лишава потребителите от защита.
- 10 Запитващата юрисдикция цитира и обсъжда точки 85—92 от решение *Caixabanc* (C-224/19), посветени на **принципа на ефективност**, в които се уточнява, че при преценката за спазването на този принцип трябва да се да се вземат предвид принципите, които стоят в основата на националната правораздавателна система, като принципът на правната сигурност, който може да налага предявяването на иск относно реституционните последици

да бъде обвързано с давностен срок. Настоящото преюдициално запитване, обаче, не се отнася до този принцип, а до принципа на равностойност.

- 11 В точка 86 от посоченото решение се посочва, че главното производство има за предмет евентуалното прилагане на **петгодишния давностен срок**, предвиден в член 1964, параграф 2 от Гражданския кодекс, към иска относно реституционните последици от установяването на нищожност на неравноправна клауза в договор за ипотечен кредит. Съгласно точка 87 от същото решение, доколкото в практиката на Съда се приема, че тригодишни давностни срокове (решение от 15 април 2010 г., *Barth*, C-542/08, EU:C:2010:193, т. 28) или двегодишни давностни срокове (решение от 15 декември 2011 г., *Banca Antoniana Popolare Veneta*, C-427/10, EU:C:2011:844, т. 25) са в съответствие с **принципа на ефективност**, следва да се приеме, че **давностен срок от пет години**, приложим към иска относно реституционните последици от установяването на нищожност на неравноправна клауза, по принцип **не изглежда, че може да направи на практика невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата**, предоставени с Директива 93/19, като това следва да се провери от запитващата юрисдикция. Запитващата юрисдикция тълкува тази точка в смисъл, че може да бъде определен петгодишен давностен срок за предявяването на иска относно реституционните последици, въпреки че за установяването на нищожността на неравноправна клауза не е предвидена давност.
- 12 По-нататък запитващата юрисдикция обсъжда двете решения, цитирани в посочената точка 87 от решение *Caixabanc* (C-224/19). Решение от 15 април 2010 г., *Barth*, C-542/08, се отнася за искане за отпускане на специална надбавка за прослужено време в определен период от работник мигрант, като в същото е постановено, че такива искания могат да бъдат обвързани с давностен срок (три години са приети за достатъчен срок). Този контекст се различава от разглеждания в решение от 16 юли 2020 г., *Caixabanc* (C-224/19), в което се приема, че последиците от нищожността на клауза, включена в договор, сключен с потребител, могат да бъдат обвързани със срок, за разлика от самата нищожност. В този смисъл, според запитващата юрисдикция, по дело *Barth*, C-542/08 **не се прави разграничение между признаването на дадено право и последиците от това признаване** (по-конкретно, плащането на обезщетение, за което е възникнало право), а единствено се приема, че давностен срок от три години за упражняване на правото да се поиска в Австрия признаване на право на надбавка за прослужено време е разумен срок, който не противоречи на принципа на ефективност във връзка с член 7, параграф 1 от Регламент (ЕИО) № 1612/68 на Съвета от 15 октомври 1968 година относно свободното движение на работници в Общността.
- 13 От своя страна, **решение от 15 декември 2011 г., Banca Antoniana Popolare Veneta, C-427/10**, се отнася до спор между данъчната администрация и финансова институция, в рамките на който последната иска възстановяване

на недължимо платен данък. По това дело Съдът е постановил, че **принципът на ефективност допуска определянето на различни срокове за предявяване на иски от данъчнозадължените лица и от данъчната администрация**. Запитващата юрисдикция посочва, че описаната хипотеза също се различава от разглежданата в решение от 16 юли 2020 г., *Caixabanc* (C-224/19), тъй като се отнася до различно правоотношение (данъчна администрация — данъчнозадължено лице) с различен характер (публичен).

- 14 Ето защо запитващата юрисдикция счита, че дадените в точка 87 от разглежданото решение примери не подкрепят в достатъчна степен застъпеното от Съда становище.
- 15 В продължение запитващата юрисдикция коментира точки 88—92 от решение от 16 юли 2020 г., *Caixabanc* (C-224/19), посветени на изчисляването на срока и определянето на началния момент с оглед на принципа на ефективност. Самата запитваща юрисдикция посочва, че „предмет на преюдициалното запитване не са [...] въпроси, [...] свързани с възможните моменти за начало на давностния срок към иска относно реституционните последици“. При все това следва да се отбележи, че запитващата юрисдикция i) посочва, че изразът „считано от деня, в който задължението е станало изискуемо“ в член 1964, параграф 2 от Гражданския кодекс изключва началният момент на давностния срок да съвпада с датата на сключване на договора; и ii) позовавайки се на точка 90 от разглежданото решение твърди, че трябва да се придаде значение на момента, в който потребителят осъзнава, че съответната клауза е неравнопавна, например, след решение на испанските съдилища, с което подобна клауза бъде определена като неравнопавна.
- 16 В обобщение на коментара на посоченото решение запитващата юрисдикция посочва, че от гледна точка на възможността за погасяване по давност, **Съдът допуска разграничение между i) иска за установяване на недействителност на неравнопавните клаузи (който не е обвързан с давностен срок) и ii) иска за връщане на платените суми въз основа на тези клаузи (който може да бъде погасен по давност, ако това не противоречи на принципите на ефективност и на равностойност)**.

Национална съдебна практика относно разграничението между недействителност и реституционни последици и неговата връзка с принципа на равностойност

- 17 Обикновено в производствата по иск за обявяване на недействителност поради неравнопавност със следващите се реституционни последици банките се позовават на давностните срокове по член 1301 от Гражданския кодекс или на тези по член 1964 от същия кодекс.
- 18 Следва да се има предвид, че в разглеждания случай не става въпрос за относителна недействителност, произтичаща от грешка, която опорочава

съгласието, а за недействителност по право поради неравноправност на клаузата. В решение от 16 октомври 2017 г. испанският Tribunal Supremo (Върховен съд) е постановил, че към **тази недействителност по право не се прилагат сроковете** по член 1301 от Гражданския кодекс, приложими към унищожаемостта, както и че i) неравноправните клаузи са недействителни по право, поради което не са обвързващи за потребителя (член 6, параграф 1 от Директива 93/13); и ii) на потребителя не може да се предостави по-малка защита от тази, която предоставя институтът на недействителността по право в други области на правото, тъй като предоставянето на по-ниско равнище на защита би било в противоречие с принципа на равностойност, произтичащ от правото на Съюза.

- 19 Запитващата юрисдикция посочва, че по отношението на **необвързаността на иска за установяване на недействителност** на неравноправна клауза с **давностен срок**, практиката на Съда и на Tribunal Supremo (Върховен съд) е непротиворечива.
- 20 Запитващата юрисдикция посочва, обаче, че **в практиката на испанските съдилища няма подобно разграничение между липсата на давностен срок за исковете за установяване на недействителност и наличието на давностен срок за реализиране на последиците от установяването ѝ**. Според запитващата юрисдикция, по този начин **принципът на равностойност** не позволява различното третиране на иска за установяване на недействителност на неравноправните клаузи (който не се погасява по давност) и иска за връщане на недължимо платените суми по силата на такива клаузи (който може да бъде погасен по давност). Или, при положение че установяването на абсолютната недействителност не е обвързано с давностен срок, същото следва да важи и за последиците от тази недействителност.
- 21 Запитващата юрисдикция описва някои сходни хипотези в националното право, при които не е налице посоченото разграничение и които са от значение за целите на прилагане на принципа на равностойност. Така,
 - член 1301 и член 1303 от Código Civil (Граждански кодекс) установяват еднакъв режим на погасителна давност от четири години, без да се прави разлика между обявяване на недействителност и реституционни последици;
 - искът за делба, както и предаването на възложеното имущество, не са обвързани с давностен срок;
 - исковете за определяне на граници и за обозначаване на недвижими имоти не са обвързани с давностен срок;
 - исковете за прекратяване на съпружеското съжителство и исковете за прекратяване на имуществения режим между съпрузи като последица от

произнасянето по първите не са обвързани с давностен срок (член 95 от Código Civil);

- не са обвързани с давностен срок както установяването на недействителността по право на заемите с лихварски характер, така и упражняването на правата, произтичащи от тази недействителност;
- член 6, параграф 3 от Código Civil, който установява пълната недействителност на действията, които противоречат на императивни или забраняващи норми, не предвижда възможност за разграничение между недействителността и последиците от нея.

22 В съдебната практика няма нито едно решение на Tribunal Supremo (Върховен съд), с което категорично да се установява различен режим за давността за установяване на недействителността и за последиците от същата, поради което ако съответният иск не се погасява по давност, същото важи и за последиците от произнасянето по него. С други думи, налице е потвърждение на неделимостта между недействителността и нейните последиците. В този смисъл запитващата юрисдикция цитира:

- **решение на Tribunal Supremo (Върховен съд) 491/2018 от 14 септември**, с което не се допуска разграничаване на давностния срок за вредите от неизпълнението, от което същите произтичат, като се посочва, че следва да се установи дали поправянето на вредите, причинени от неизпълнението на задължението за поддръжка, наложено на етажната собственост с член 10, параграф 1 от [Ley de Propiedad Horizontal (Закон за етажната собственост)], е обвързано с едногодишен давностен срок — тъй като става въпрос за извъндоговорна отговорност, или с общия петнадесетгодишен срок — понастоящем петгодишен, тъй като се касае за облигационен иск, за който не е определен специален давностен срок, и се прилага разпоредбата на член 1964 от Гражданския кодекс. Становището, застъпено в обжалваното по това производство решение, е че към иска за неизпълнение на задължението за поддръжка по член 10, параграф 1 от Закона за етажната собственост се прилага общият срок за облигационните иски, но че искът за обезщетение за вредите, произтичащи от такова неизпълнение, е обвързан с едногодишния давностен срок, приложим към извъндоговорната отговорност. Въпреки това следва да се има предвид, че искът за обезщетение за причинени вреди се основава на неоспорения извод, че тези вреди са възникнали именно в резултат на неизпълнението на едно законово задължение, което член 10 от Закона за етажната собственост налага на собствениците, да извършват необходимите дейности за поддръжка и опазване на общите части, така че същите да не причиняват каквито и да било вреди на друго общо или частно имущество. **Давностният срок за иск за неизпълнението на законовите задължения не трябва да бъде разграничаван от давностния срок за исковете за поправяне на вредите от това неизпълнение;**

- **решение на Tribunal Supremo (Върховен съд) 178/2013 от 25 март**, в което се обсъжда доводът на една от страните, че независимо че искът за установяване на симулативна правна сделка не се погасява по давност, предявеният съвместен реституционен иск, насочен към възстановяване на собствеността върху вещите, предмет на нищожния договор, такава, каквата е била преди неговото сключване, е обвързан с давностен срок. Tribunal Supremo (Върховен съд) отхвърля този довод с мотива, че в случай, при който е фиктивна самата собственост, произтичаща от симулативния договор, към **иска за връщане на вещите се прилага същият режим без давностен срок, като приложимият спрямо иска за установяване на симулацията, тъй като от нищото нищо не възниква — „ex nihilo nihil“**.
- 23 Запитващата юрисдикция признава, че съществуват две решения на Tribunal Supremo (Върховен съд), в които изглежда се допуска възможно разграничение на последиците, макар че предмет на решение 747/2010 от 30 септември е една много особена хипотеза (делото за марката „Navana Club“) и става въпрос за единично решение, а в решение от 27 февруари 1964 г. става въпрос за obiter dicta тъй като Tribunal Supremo (Върховен съд) приема, че се касае за унищожаваност, а не за изначална нищожност. С определение от 22 юли 2021 г. Tribunal Supremo (Върховен съд) е отправил преюдициално запитване, чието съдържание допуска да се направи извода, че по съответното дело той е възприел разглежданото разграничение, но решението му в този смисъл не е окончателно.
- Заключително становище на запитващата юрисдикция**
- 24 Ако разглежданото разграничение бъде допуснато, ще се стигне до абсурдното положение **абсолютната недействителност да остане без никакви последици**, тъй като дори същата да бъде обявена, насрещните престации няма да подлежат на връщане, ако се приеме, че реституционният иск е погасен по давност.
- 25 Освен това, посоченото разграничение ще лиши от действие **възпиращия ефект**, установен в практиката на Съда (например, в решение от 21 декември 2016 г., Gutiérrez Naranjo, C-154/15), тъй като за търговеца ще съществува изкушението да включва неравноправни клаузи като разглежданите с очакването, че дори същите да бъдат обявени за недействителни, това няма да го увреди по никакъв начин, защото потребителят няма да може да иска възстановяване на недължимо платените суми. Възпиращият ефект и целта да се преустанови използването на неравноправните клаузи изискват обявяването на недействителността и следващите се реституционни последици да могат да бъдат реализирани във всеки един момент, без да са обвързани с давностен срок.
- 26 **Допускането на разграничението би довело до положения, граничещи с абсурд**. На практика, в случай на унищожаваност поради порок в съгласието,

ако бъде приложен четиригодишният давностен срок към самия иск за установяване на недействителността (член 1301 от Гражданския кодекс) и петгодишният срок (член 1964 от Гражданския кодекс) спрямо реституционните последици по член 1303 от Гражданския кодекс, може да се стигне до положение, при което искът за недействителност да бъде погасен по давност, а реституционният иск — не, но при липсата на предпоставката за предявяването му (обявената недействителност), същият да бъде обречен на неуспех. Още един аргумент в подкрепа на абсурдността на подобен подход е, че в случите, в които двете страни трябва да си върнат престации (например, банката и потребителят), всеки от исковете им за връщане ще бъде обвързан с давностен срок, резултатът от които би могъл да бъде различен.

- 27 Както се припомня в решение на Tribunal Supremo (Върховен съд) от 25 март 2015 г., в гражданскоправен аспект **нищожността „изисква да се премахнат последиците от нея и да се заличат техните следи все едно не са съществували, като по този начин се избегне произтичащото от тях действие**, съгласно класическото правило *quod nullum est, nullum producit effectum*“. Ако бъде допуснато погасяването по давност на реституционните последици, в резултат на тази давност нищожността (по право, абсолютна, изначална, която не се погасява по давност, която не може да се потвърди, санира или преодолее ...) ще може да произведе действие в противоречие с посоченото правило. Връзката между нищожността и произтичащите от нея последици е такава, че самият Tribunal Supremo (Върховен съд) приема за ненужно прилагането на произтичащите от установяването ѝ последици да бъде изрично поискано, тъй като същите настъпват автоматично предвид обстоятелството, че връщането на престациите е последица *ex lege* вследствие на нищожността (решения на Tribunal Supremo (Върховен съд) 537/2019 от 10 октомври — конкретно за недействителност поради неравноправност; 716/2016 от 30 ноември; или 102/2015 от 10 март).
- 28 Ако целта е защитата на потребителите да бъде хармонизирана с принципа на правна сигурност, следва да се установи разумен давностен/преклузивен срок за установяване на самата нищожност, но е правен абсурд да се установява разграничение между нищожността и нейните последици.